

- *Спільне засідання Президії Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України з питання «Про наукове забезпечення проведення перепису населення» (доповідачі — академік НАН України Е.М. Лібанова і голова Держстату України І.Є. Вернер)*
- *Молекулярне моделювання біологічних систем: стан та перспективи (доповідач — доктор фізико-математичних наук С.О. Єсильєвський)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

4 квітня 2018 року

На спільному засіданні Президії Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України 4 квітня 2018 р. було заслухано співдоповідь академіка-секретаря Відділення економіки НАН України академіка НАН України **Елли Марленівни Лібанової** та голови Державної служби статистики України **Ігоря Євгеновича Вернера** про наукове забезпечення проведення перепису населення (стенограму див. на с. 35).

У співдоповіді йшлося про надзвичайно важливу роль і значення даних щодо етнічного (національного) походження та мовного складу населення України для управління суспільно-гуманітарною сферою життєдіяльності суспільства, формування стратегії соціального розвитку країни. Проте інформацію щодо етнічних та мовних характеристик населення України не можна отримати за даними поточної демографічної статистики, лише перепис населення дає змогу сформуванню уявлення про етнічний та мовний склад населення і його регіональні особливості.

Програма майбутнього Всеукраїнського перепису населення, сформована згідно зі ст. 5 Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення» та відповідними міжнародними рекомендаціями, передбачає реєстрацію відомостей щодо етнічних та мовних ознак особи. Отримання цих даних та їх подальше оброблення потребують попереднього складання відповідних переліків етнічних груп (національностей) та мов, які б відображали сучасну ситуацію в країні.

Враховуючи зміни, що відбулися останнім часом в економічних, соціальних, демографічних та міграційних процесах, міжнародному і національному нормативно-законодавчому полі, в тому числі ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, вкрай важливо наголосити на необхідності суттєвої актуалізації Програми Всеукраїнського перепису населення, затвердженої наказом Держстату від 19.07.2012 № 306. Зокрема,

Доповідь академіка НАН України Елли Марленівни Лібанової

Доповідь голови Державної служби статистики України Ігоря Євгеновича Вернера

з прийняттям нового Закону України «Про освіту» потребує перегляду блок питань щодо освітнього рівня населення. Поява такої категорії населення, як внутрішньо переміщені особи, зумовлює необхідність внесення змін до блоку питань щодо міграційної активності населення, а також отримання даних стосовно соціально-демографічних характеристик цієї категорії громадян, що стане основою для

проведення спеціальних обстежень з метою визначення впливу статусу внутрішньо переміщених осіб на їх зайнятість, рівень та умови життя. Блок питань щодо зайнятості населення має бути приведений у відповідність до положень Резолюції щодо статистики трудової діяльності, зайнятості та недовикористання робочої сили, прийнятої у жовтні 2013 р. Міжнародною конференцією статистиків праці.

На розгляд Президії НАН України було подано розроблені вченими Академії і фахівцями Держстату переліки етнічних груп та мов для використання їх під час оброблення матеріалів Всеукраїнського перепису населення, а також запропоновано подальші заходи співпраці з науково-методичного супроводу його підготовки.

В обговоренні співдоповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, заступник директора Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України член-кореспондент НАН України О.М. Майборода, віце-президент НАН України академік НАН України С.І. Пирожков, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев, голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій при Кабінеті Міністрів України, завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України академік НАН України А.Г. Білоус.

Підбиваючи підсумки, президент НАН України Б.Є. Патон констатував, що співповідь та виступи під час її обговорення засвідчили гостроту й актуальність розглянутого питання, і підкреслив, що важливим завданням академічної науки є надання допомоги Держстату у формуванні запитань у переписному листі. За його словами, Президія НАН України рекомендувала Держстату використовувати під час проведення майбутнього перепису населення сучасні інноваційні технології (CAPI, SAWI, SATI тощо), через що постає гостра потреба у проведенні Держстатом повторного пробного перепису населення.

На завершення спільного засідання Президія НАН України затвердила розроблені переліки етнічних груп (національностей) та мов для використання їх під час оброблення матеріалів Всеукраїнського перепису населення. За результатами обговорення було ухвалено відповідне рішення спільного засідання Президії Національної академії наук України та Колегії Державної служби статистики України.

* * *

Далі учасники засідання заслухали наукову доповідь провідного наукового співробітника Інституту фізики НАН України доктора фізико-математичних наук **Семена Олександровича Єсилевського** на тему «Молекулярне моделювання біологічних систем: стан та перспективи» (стенограму див. на с. 43).

У доповіді зазначалося, що біологічні макромоллекули — білки і нуклеїнові кислоти та їх надмолекулярні агрегати, наприклад біологічні мембрани, мембранно-білкові та білково-нуклеїнові комплекси, є з фізичної точки зору складними системами і мають ознаки рідин, твердих тіл, полімерів та рідких кристалів. Вони дуже перспективні для практичних застосувань у медицині, фармакології та біомедичних дослідженнях.

Через складність будови і динамічних характеристик біологічних макромолекул експериментальні методи їх вивчення активно доповнюють обчислювальними експериментами. Методи молекулярного моделювання є міжdisciplinary галуззю науки, яка поєднує фізику, математику, комп'ютерні науки, квантову хімію, біохімію, молекулярну та клітинну біологію. Сьогодні методи молекулярного моделювання вважають необхідним компонентом біофізичних та медико-фармацевтичних досліджень, пов'язаних з вивченням молекулярних механізмів взаємодії в біологічних системах.

Мета молекулярного моделювання — створення детальної фізичної моделі системи з біологічними молекулами з урахуванням просторових положень усіх її атомів та взаємодій між ними. За допомогою обчислювальних методів

Доповідь доктора фізико-математичних наук Семена Олександровича Єсилевського

інтегрування рівнянь руху розраховують динаміку заданої системи в часі, методами статистичної фізики визначають мікро- та макроскопічні фізико-хімічні характеристики такої системи.

Прикладним застосуванням обчислювальних методів є вивчення взаємодії лікарських препаратів з молекулами-мішенями у клітинах, пошук нових перспективних ліків за допомогою комп'ютерного дизайну лікарських препаратів, виявлення функціональної ролі спадкових мутацій на молекулярному рівні тощо.

В Україні протягом останніх років методи молекулярного моделювання розвиваються науковими колективами Інституту фізики НАН України, Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, Інституту фізики конденсованих систем НАН України, Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України, Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України», фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Зокрема, в Інституті фізики НАН України вперше розроблено методику моделювання асиметричних і геометрично викривлених біологічних мембран та програмне забезпечення для їх досліджень. Створено атомістичні молекулярні моделі частинок ліпопротеїнів низької густини, що дало змогу вивчити їх взаємодію з

новітніми класами лікарських речовин. Зростає кількість та рівень публікацій, присвячених молекулярному моделюванню, за участю вчених НАН України. Результати науковців оприлюднено у престижних міжнародних журналах *Nature Communications*, *Scientific Reports*, *Physical Chemistry Chemical Physics*, *Molecular Pharmaceutics*, *Carbon* тощо.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, завідувач відділу білкової інженерії та біоінформатики Інституту молекулярної біології і генетики НАН України член-кореспондент НАН України О.І. Корнелюк, завідувач відділу нервово-м'язової фізіології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України член-кореспондент НАН України Я.М. Шуба, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев, почесний директор Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України академік НАН України В.Д. Походенко, голова Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України, генеральний директор Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» академік НАН України В.П. Семиноженко, директор Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України академік НАН України І.В. Сергієнко, заступник академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології НАН України академік НАН України М.С. Веселовський, віце-президент НАН України, директор Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

У виступах ішлося про широкі можливості комп'ютерного моделювання біологічних систем і перспективи його використання в медицині та біофізичних дослідженнях. Підкреслювалося, що проблема адресної доставки ліків є актуальною, але до кінця ще не вирішеною, і дослідження біологічних систем на рівні окремих атомів та молекул допомагають наблизитися до конкретних результатів. Проте матеріально-технічне забезпечення академіч-

них установ, які проводять біофізичні дослідження, є вкрай незадовільним, тому єдиним шляхом виконання таких досліджень на сучасному рівні може бути об'єднання в колаборації з іноземними фахівцями. Прикладом цього є співпраця науковців Інституту фізики НАН України з європейськими колегами із профільних університетів Франції.

Президія НАН України підкреслила, що зазначені дослідження виконуються в галузі наномедицини, яка є важливим міждисциплінарним напрямом на перетині медицини, молекулярної біології, біофізики, біохімії та фармакології. Тому для розширення взаємодії науковців необхідна подальша їх співпраця з ученими інших установ НАН України, закладами вищої освіти, установами Національної академії медичних наук, для чого потрібна відповідна координація досліджень.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- погодили рішення про оголошення конкурсу на заміщення посади директора Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України»;
- постановили виключити з облікового складу тих дійсних членів та членів-кореспондентів НАН України, стан здоров'я яких чи інші обставини не дають їм можливості брати участь у роботі сесії Загальних зборів НАН України та голосуванні 26.04.2018;
- затвердили головним редактором журналу «Економіка та право» директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України члена-кореспондента НАН України та НАПрН України В.А. Устименка;
- заслухали повідомлення академіка НАН України Я.С. Яцківа про конкурс на краще книжкове видання НАН України 2018 року;
- заслухали інформацію академіка НАН України Б.Є. Патона про зустріч Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України С.І. Кубіва з науковцями НАН України.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Призначено:

- кандидата філологічних наук **Жалая Василя Яковича** на посаду директора Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України.

Затверджено:

- кандидата геолого-мінералогічних наук **Куковську Тамару Сергіївну** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної наукової установи «Центр проблем морської геології, геоєкології і осадового рудоутворення НАН України»;

- кандидата геолого-мінералогічних наук **Побережського Андрія Володимировича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України;

- члена-кореспондента НАН України **Коця Сергія Ярославича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізіології рослин і генетики НАН України;

- члена-кореспондента НАН України **Стасика Олега Остаповича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізіології рослин і генетики НАН України;

- доктора сільськогосподарських наук **Гаврилюка Миколу Микитовича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізіології рослин і генетики НАН України;

- доктора економічних наук **Бистрякова Ігоря Костянтиновича** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;

- кандидата філологічних наук **Гальченка Сергія Анастасійовича** на посаді заступника директора з наукової та видавничої діяльності Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України;

- кандидата геологічних наук **Яковенко Мирославу Богданівну** на посаді ученого секретаря Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України;

- кандидата біологічних наук **Майора Павла Степановича** на посаді ученого секретаря Інституту фізіології рослин і генетики НАН України.

Погоджено кандидатуру:

- доктора фізико-математичних наук **Коляди Сергія Федоровича** на посаду завідувача відділу динамічних систем та фрактального аналізу Інституту математики НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Токового Юрія Владиславовича** на посаду завідувача відділу механіки деформівного твердого тіла Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України;

- доктора технічних наук **Суровцева Ігоря Вікторовича** на посаду завідувача відділу екологічних цифрових систем Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України;

- кандидатуру члена-кореспондента НАН України **Єгера Дмитра Олександровича** на посаду головного наукового співробітника Інституту загальної енергетики НАН України.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- директора Державної установи «Інститут морської біології НАН України» члена-кореспондента НАН України **Александрова Бориса Георгійовича** за багаторічну плідну наукову і науково-організаційну працю, особисті творчі здобутки в галузі біології моря та вагомий внесок у підготовку наукових кадрів — фахівців у галузі гідробіології і загальної екології.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- мецената **Коста Бертрана** за активне сприяння науковому пошуку Трипільської експедиції Інституту археології НАН України та вагомий особистий внесок у дослідження історії і культури українського народу.

Подякою НАН України відзначено:

- члена-кореспондента НАН України **Гектіна Олександра Вульфовича** за багаторічну плідну і ефективну науково-організаційну діяльність на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України, значні творчі здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень в Інституті;

- члена-кореспондента НАН України **Малюкіна Юрія Вікторовича** за багаторічну плідну і ефективну науково-організаційну діяльність на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України, значні творчі здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень в Інституті;

- ученого секретаря Інституту електродинаміки НАН України кандидата технічних наук **Хімюка Івана Васильовича** за багаторічну відповідальну працю, особисті здобутки у науковій і науково-організаційній діяльності та вагомий внесок у розвиток Інституту.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- провідного наукового співробітника Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України доктора технічних наук, професора **Романову**

Тетяну Євгенівну за багатолітню плідну працю вченого і педагога та вагомі творчі здобутки у розробленні і впровадженні інноваційної методології комп'ютерного моделювання для вирішення низки прикладних завдань в аерокосмічній галузі, сучасній біології і медицині;

- голову первинної профспілкової організації Національного наукового центру «Харківський фізико-

технічний інститут» **Дегтярьова Геннадія Сергійовича** за багаторічну участь у громадському житті, активне сприяння розбудові профспілки працівників НАН України та значний особистий внесок у вирішення їх соціальних питань.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик